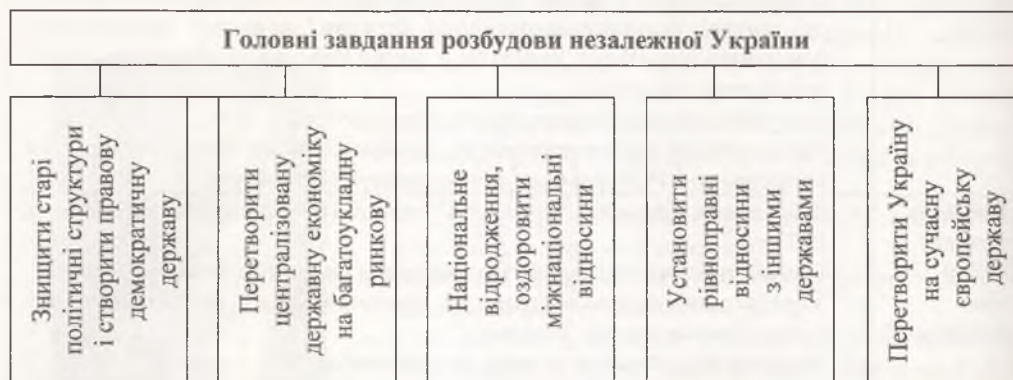


УКРАЇНА В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ



Основні державотворчі процеси 1991–1993 років

Формування законодавчої бази

Права і свободи громадян	<ul style="list-style-type: none"> • За законом «Про громадянство України» (жовтень 1991) громадянином України міг стати кожний, хто проживав на її території та не був громадянином іншої держави. • Декларація прав національностей України (листопад 1991) гарантувала всім народам і національним групам рівні права. Згодом замінена на закон «Про національні меншини в Україні» (1992), який затвердив право кожного народу на культурно-національну автономію
Кордони	Закон «Про Державний кордон України» визначив кордони держави, порядок їх охорони й перетину
Гроші	<ul style="list-style-type: none"> • У січні 1992 р. в обіг уведено власну грошову одиницю — <i>купони</i> багаторазового використання. • 1 вересня 1996 р. купони замінено на <i>гривні</i>
Державна символіка	Затверджена у січні – лютому 1992 р.: <ul style="list-style-type: none"> • Державний герб (малий) — тризуб, • Державний прапор — синьо-жовтий, • Державний гімн — мелодія пісні «Ще не вмерла Україна», музика М. Вербицького на слова П. Чубинського; у повному обсязі зі словами затверджений 6 березня 2003 р.

Формування гілок влади

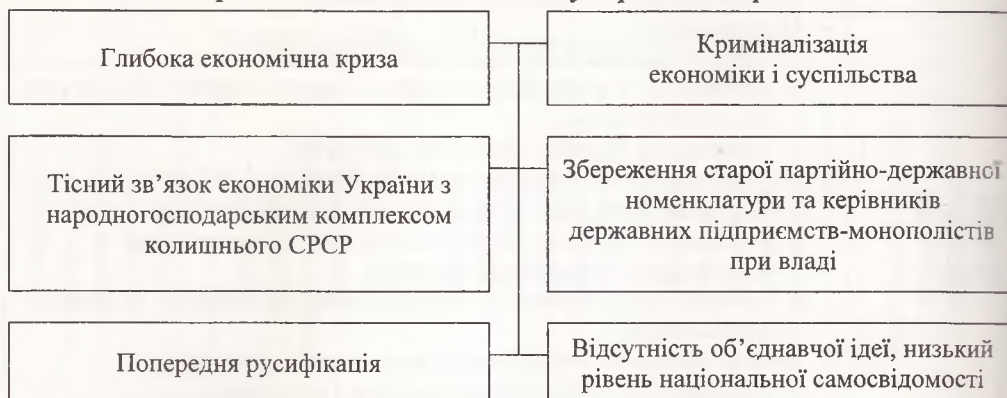
Законодавча влада	<ul style="list-style-type: none"> • Вищий орган — <i>Верховна Рада</i>, обрана в 1990 р. • Депутатська більшість — члени КПУ, розпущеної 1991 р. • Голова Верховної Ради після виборів президента 1991 р. — І. Плющ
Виконавча влада	<ul style="list-style-type: none"> • Вищий орган — <i>Кабінет Міністрів</i>. • Міністерства, відомства, державні комітети, місцева державна адміністрація. • Перші прем'єр-міністри України: <ul style="list-style-type: none"> ○ В. Фокін (квітень 1991 – жовтень 1992); ○ Л. Кучма (жовтень 1992 – вересень 1993)

Президент	<ul style="list-style-type: none"> • Голова держави та виконавчої влади, уперше обраний 1 грудня 1991 р. всенародним прямим голосуванням. • Повноваження: <ul style="list-style-type: none"> ○ гарантує забезпечення прав і свобод громадян; ○ впроваджує в життя Конституцію та закони України через органи виконавчої влади; ○ представляє Україну на міжнародній арені. • Перший президент України — <i>Леонід Кравчук</i> (1991–1994)
Місцеві органи влади	<ul style="list-style-type: none"> • 1992 р. прийнятий Закон «Про представників Президента України»: <ul style="list-style-type: none"> ○ в областях, районах, Києві та Севастополі формувалися нові органи влади — місцеві адміністрації; ○ на чолі адміністрацій — представники Президента, призначені особисто ним. • 1994 р. проведено реформу місцевих владних органів: <ul style="list-style-type: none"> ○ ліквідований інститут представництв Президента; ○ виконавчу владу передано виконкомам рад відповідного рівня; ○ голови місцевих рад обиралися загальним прямим голосуванням
Судова і правоохоронна системи	<ul style="list-style-type: none"> • Збережено наявну судову систему. • 1992 р. заснований <i>Конституційний Суд України</i>: <ul style="list-style-type: none"> ○ вирішує питання відповідності Конституції законів та інших нормативно-правових актів, міжнародних договорів; ○ тлумачення норм Конституції України. • Сформовані правоохоронні органи: прокуратура, служба безпеки, нотаріат, адвокатура, митна служба, податкова міліція тощо


Формування української армії

Концепція оборони і будівництва Збройних сил України (<i>жовтень 1991</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Проголошений принцип розумної достатності в питанні структури, озброєння і чисельності армії: загальна чисельність — 400–420 тис. осіб). • Задеклароване прагнення України стати нейтральною, без'ядерною, позаблоковою державою
Закон «Про збройні сили України» (<i>6 грудня 1991 р.</i>)	Військові добровільно склали присягу на вірність українському народу, решта отримувала можливість звільнитися в запас або перейти на службу до армії будь-якої країни
Воєнна доктрина України (<i>жовтень 1993 р.</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Україна не вважає жодну державу своїм потенційним противником. • Воєнна безпека — це стан захищеності національних інтересів на випадок реальної або потенційної воєнної загрози

Проблеми початкового етапу державотворення



Політика президента України Л. Кравчука (1991–1994)


	<p>Народився 1934 р. на Рівненщині. Закінчив Київський університет, зробив партійну кар'єру. 1990 р. обраний народним депутатом УРСР, очолював Верховну Раду. Після загалоту ДКНС вийшов з компартії. Перший Президент України</p>
<p>Досягнення</p>	<p>Прорахунки</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Незалежність України здобуто мирним шляхом. • Здійснено державотворчі процеси на першому надскладному етапі. • Завдяки поміркованій політиці не допустив виплеску соціальної напруги. • Відбулося міжнародне визнання України 	<ul style="list-style-type: none"> • Не втілював передвиборчу програму соціально-економічних реформ. • Не зміг подолати соціально-економічну кризу, гіперінфляцію. • Допустив діяльність фінансових пірамід, що пограбували останні заощадження багатьох громадян. • Політична криза 1993 – початку 1994 рр. призвела до дострокових президентських і парламентських виборів

Дострокові вибори Президента і депутатів Верховної Ради (1994)

<p>Причини</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Загострення протистояння між Президентом, урядом і Верховною Радою. • Наростання економічної кризи в державі (безробіття, інфляція, зарплатні борги тощо). • Зростання соціальної напруги: у 1993 р. розпочався страйк шахтарів Донбасу, який поширився на інші регіони
----------------	---

Вибори до Верховної Ради	<ul style="list-style-type: none"> • Відбулись у березні 1994 р. за <i>мажоритарною системою</i>, коли враховуються голоси виборців, подані за кандидата, що одержав більшість голосів у конкретних виборчих округах. • Більшість голосів здобули кандидати від соціалістичних партій, національно-демократичні сили отримали лише 22 місця. • Головою Верховної Ради став О. Мороз
Вибори Президента	<ul style="list-style-type: none"> • Вибори Президента пройшли у червні – липні 1994 р. в два тури. Із 7 кандидатів у II тур вийшли Л. Кравчук (37,68 % голосів) і Л. Кучма (31,25 % голосів). • Перемогу здобув Л. Кучма (52 % голосів)
Підсумки виборів	<ul style="list-style-type: none"> • Пропрезидентські сили зазнали поразки. • Прорахунки влади знову зробили привабливими гасла комуністів і соціалістів. • Україна стала першою державою СНД, де зміна влади відбулася мирним шляхом

Політика Президента України Л. Кучми (1994–2004)

	<p>Народився 1938 р. на Чернігівщині. Закінчив Дніпропетровський університет. Працював генеральним директором ВО «Південний». Був народним депутатом і прем'єр-міністром України</p>
Досягнення	Прорахунки
<ul style="list-style-type: none"> • Зупинено падіння виробництва та гіперінфляція. • Уведено власну національну валюту — гривню. • Прийнято Конституції України. • Узято під контроль організовану злочинність. • Проведено аграрну реформу. • Почалася освітня реформа. • Укладено Договір про дружбу і співробітництво з Росією (1997), за яким РФ юридично визнала Україну незалежною державою 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатні темпи соціально-економічних реформ. • Політична та соціально-економічна нестабільність (за 1994–1999 рр. в Україні змінилося 4 уряди). • Непрозора приватизація. • Відсутня чітка зовнішньо-політична орієнтація — так звана «багатовекторність». • Розквіт корупції — злочинного використання державними чиновниками та іншими посадовими особами своїх формальних прав з метою збагачення. • Обмеження свободи слова, запровадження цензури

Кримська Автономна Республіка (АРК) у 1991–1994 роках

Особливості	<ul style="list-style-type: none"> • Створена в лютому 1991 р. • Від 1989 р. тривало повернення кримських татар. 1991 р. утворено Меджліс на чолі з <i>М. Джемілевім</i> — представницький орган кримських татар, подібний до парламенту, метою якого є подолання наслідків геноциду, відновлення прав і національно-культурне самовизначення
Фактори нестабільності	<ul style="list-style-type: none"> • Сильні проросійські настрої, моральна і матеріальна підтримка Росії. • Суперечності між Конституцією України і Конституцією АРК. • Незадовільне представництво української мови і культури в АРК. • Вимога кримських татар утворити національну автономію. • Проблеми облаштування кримських татар: безробіття, перешкоди у виділенні землі для будівництва житла, недостатнє забезпечення культурно-освітніх потреб тощо
Політична криза 1990-х років	<ul style="list-style-type: none"> • 1992 р. Конституція Криму фактично проголосила вихід автономії зі складу України. • Верховна Рада України скасувала це рішення як таке, що суперечить Конституції України. • У січні 1994 р. президентом Криму став Ю. Мешков, який узяв курс на проголошення незалежності. У травні 1994 р. прийнято закон Криму про відродження державності республіки Крим
Результати кризи	<ul style="list-style-type: none"> • Скасовано посаду президента АРК, обмежено автономію Криму. • Кримську проблему вирішено мирним шляхом

Конституційний процес в Україні

Етапи	Зміст
I етап (1990 – 1993)	<ul style="list-style-type: none"> • Утворено Конституційну комісію. • Проект Конституції винесено на всенародне обговорення, але так і не було прийнято Верховною Радою
II етап (1994–1996)	<ul style="list-style-type: none"> • Між Верховною Радою України та Президентом укладено Конституційний договір, який розмежував їхні повноваження і мав діяти до прийняття нової конституції. • 28 червня 1996 р. V сесія Верховної Ради України прийняла нову Конституцію України
III етап (від 2000 р.)	<ul style="list-style-type: none"> • 16 квітня 2000 р. відбувся Всеукраїнський референдум з питань: <ul style="list-style-type: none"> ○ зменшення кількості народних депутатів і скасування їх недоторканості; ○ створення двопалатного парламенту; ○ права Президента розпустити парламент у разі нестворення постійно діючої більшості та неприйняття бюджету країни. • Верховна Рада не затвердила зміни до Конституції України, прийняті на референдумі. • 8 грудня 2004 р. Верховна Рада прийняла зміни і доповнення до Конституції України, які перерозподілили владні повноваження між вищими владними органами на користь парламенту. • 2011 р. Конституційний Суд скасував зміни, внесені до Конституції, і повернув Основний Закон України до варіанту 1996 р.

Основні положення Конституції України

Загальні положення	<ul style="list-style-type: none"> • Складалась з преамбули, 15 розділів, останній — перехідний, 161 статті. • Україна — суверенна, незалежна, демократична, соціальна, правова республіка. • Єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює її шляхом референдуму або виборів до Верховної ради й органів місцевого самоврядування. • Державною мовою є українська. • Усім громадянам гарантовано демократичні права і свободи. • Закріплено різноманітність форм власності. • Проголошено мирне і взаємовигідне співробітництво з усіма країнами
Державний устрій	<ul style="list-style-type: none"> • Україна — унітарна республіка. • Територіальна автономія — Республіка Крим
Органи державної влади	<ul style="list-style-type: none"> • Законодавча влада — Верховна Рада України. • Виконавча влада — Кабінет Міністрів України на чолі з Прем'єр-міністром. • Судова влада — Конституційний Суд України, Верховний Суд України

Чергові вибори Верховної Ради і Президента України у 1998–1999 рр.

Особливості	<p>Вибори до Верховної Ради вперше відбувалися за змішаною, або <i>мажоритарно-пропорційною</i> системою:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ половину депутатів обирали в одномандатних виборчих округах; ○ половину — за списками кандидатів у депутати від політичних партій, виборчих блоків партій у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі на основі пропорційного представництва
Вибори Верховної Ради (1998)	<ul style="list-style-type: none"> • До Верховної Ради ввійшли вісім партій, переважно соціалістичного спрямування: КПУ (24,65 %), виборчий блок Соціалістичної та Селянської партій (8,6 %), Соціал-демократична партія України (об'єднана) (4 %) тощо; Народний Рух України набрав 9,4 %. • Жодна політична сила не отримала достатньої кількості голосів для створення парламентської більшості
Вибори Президента (1999)	<ul style="list-style-type: none"> • У другому турі переміг <i>Л. Кучма</i>, який випередив свого суперника — лідера комуністів П. Симоненка. • У грудні 1999 р. Прем'єр-міністром України призначено голову Нацбанку України <i>В. Ющенко</i>

Політична криза в Україні 2000–2002 рр.

Причини	<ul style="list-style-type: none"> • Прагнення президенти Л. Кучми розширити свої повноваження. • Опір опозиції владним намірам. • Втручання Росії у внутрішньополітичні справи України
Привід	<ul style="list-style-type: none"> • У вересні 2000 р. зник журналіст <i>Г. Гонгадзе</i>, який писав критичні статті на адресу Президента та його оточення. • «Касетний скандал»: оприлюднення так званих «плівок Мельниченка» — аудіозаписів розмов у кабінеті президента України, таємно зроблених майором держохорони в 2000 р.
Прояви кризи	<ul style="list-style-type: none"> • 2001 р. опозиція провела акцію «Україна без Кучми!». Опозицію очолили В. Ющенко та Ю. Тимошенко. • На чергових виборах до Верховної Ради 2002 р. перемогу здобув опозиційний блок «Наша Україна», очолюваний В. Ющенком (23,6 %). Провладний блок «За єдину Україну!» здобув 11,8 % голосів. • Восени 2002 р. розгорнулася акція «Повстань, Україно!», організована опозицією з метою відставки Л. Кучми
Результати кризи	<ul style="list-style-type: none"> • У листопаді 2002 р. створено коаліційний уряд, очолюваний <i>В. Януковичем</i>, сформовано пропрезидентську парламентську більшість. • Довіра до президента Л. Кучми впала до 3 %. • Опозиційні сили набули досвід політичної боротьби за владу

Президентські вибори 2004 р. «Помаранчева революція»


<p>На президентських виборах 2004 р. основна боротьба розгорнулася між провладним кандидатом Прем'єр-міністром <i>В. Януковичем</i>, який мав дві зняті судимості, та лідером опозиції <i>В. Ющенком</i>. Події здобули назву «Помаранчевої революції» через використання помаранчевого кольору командою В.Ющенка у передвиборчій боротьбі</p>	
Причини	<p>Адміністративний тиск на виборчий процес, масові фальсифікації результатів президентських виборів 2004 р.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ підкуп громадян, ○ фальсифікація підписних листів, ○ неправдива інформація про опозиційного кандидата у ЗМІ, ○ поширення фальшивих агітаційних листівок тощо
Передумови	<ul style="list-style-type: none"> • Досвід оксамитових революцій у країнах Центральної Європи в 1989–1990 роках. • Брутальне втручання російських політиків та політтехнологів у виборчий процес 2004 р. • Падіння авторитету української влади. • Фактичне введення цензури. • Існування потужної опозиції. • Боротьба фінансово-олігархічних кланів за політичний вплив. • Усвідомлення громадянами України національних інтересів
Зміст	<ul style="list-style-type: none"> • Центральна виборча комісія оголосила переможцем В. Януковича, що суттєво суперечило даним екзитполів (опитувань), які засвідчили перемогу В. Ющенка. • Розпочались масові мітинги у Києві на Майдані Незалежності та в інших містах проти фальсифікації результатів виборів Президента в II турі

Результати	<ul style="list-style-type: none"> • Верховна Рада України прийняла постанову про політичну кризу, визнала фальсифікацію виборів, висловила недовіру ЦВК, вказала на неприпустимість силового варіанту розвитку подій. • Верховний Суд виніс рішення про переголосування II туру президентських виборів. • 26 грудня 2004 р. на переголосуванні II туру В. Ющенко переміг із результатом 51,99% голосів, В. Янукович набрав 44,21 %
------------	--

Наслідки Помаранчевої революції


Позитивні	Негативні
<ul style="list-style-type: none"> • Україна набула іміджу демократичної правової держави. • Почалося формування громадянського суспільства. • Сформувався привабливий інвестиційний клімат. • Розширено свободу слова. • Зросла національна самосвідомість 	<ul style="list-style-type: none"> • Не сформовано прозору кадрову політику. • Не відбулося розмежування влади й бізнесу. • Відсутня реальна боротьба з корупцією. • Низька ефективність дій урядів. • Відсутні чітко визначені стратегічні орієнтири і план діяльності

Президентство Віктора Ющенка (2005–2010)

	<p>Народився 1954 р. на Сумщині. Здобув економічну освіту. Був головою Нацбанку України (1993–1999), прем'єр-міністром України (1999–2001). 2002 р. його передвиборчий блок «Наша Україна» сформував найбільшу фракцію у Верховній Раді</p>
Досягнення	Прорахунки
<ul style="list-style-type: none"> • Незважаючи на політичну конкуренцію, не обмежував демократію та свободу слова. • Приділяв увагу формуванню спільної ідентичності українських громадян. • 2006 р. Верховна Рада прийняла Закон «Про голодомор 1932–1933 років в Україні», де голодомор визнано геноцидом українського народу. • Не брав участі в глибокій корупційній діяльності. • Завдяки різкому збільшенню допомоги на народження дитини в усіх регіонах країни зросла народжуваність. 	<ul style="list-style-type: none"> • Пропрезидентські сили не змогли створити коаліцію у Верховній Раді, результатом став розпуск парламенту 2007 р. і позачергові вибори. Перемогу на них здобула проросійська Партія регіонів (34 %). • Не розслідувані політичні скандали і злочини, починаючи зі справи Гонгадзе. • Не сформував дієву політичну команду. • Не налагодив співпрацю з урядом і парламентом.

Досягнення	Прорахунки
<ul style="list-style-type: none"> • Прийняв державну програму боротьби з сирітством. • Проводив чітку проєвропейську зовнішню політику. • Скасовано обмеження торгівлі США з Україною, здійснено вступ до Світової організації торгівлі (СОТ), досягнуто прогресу у відносинах з Євросоюзом, відбулося зближення України і НАТО. • Виведено українські війська з Іраку (2005) 	<ul style="list-style-type: none"> • Різко погіршилися відносини з Росією — утім, не лише з вини України. • Політична еліта залишилася незмінною
<p>Результатом прорахунків політики В. Ющенка стала перемога на президентських виборах 2010 р. лідера Партії регіонів В. Януковича (48,95 % проти 45,47 % Ю. Тимошенко)</p>	

Президентство В. Януковича (2010–2014)

	<p>Народився 1950 р. на Донеччині. Закінчив Донецький політехнічний інститут, працював директором автобаз. Двічі судимий, судимості зняті. У 1997–2002 рр. обіймав посаду голови Донецької облдержадміністрації, у 2002–2004 та 2006–2007 рр. був прем'єр-міністром України. З квітня 2003 р. очолював Партію регіонів. 2004 р. програв президентські вибори В. Ющенкові внаслідок переоголошення ІІ туру. Утік з України під час Революції гідності 2014 р., оголошений у міжнародний розшук. Проживає в Росії</p>
<p>Внутрішня політика</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Зросли витрати на утримання Президента та його адміністрації. • На більшість керівних посад призначено вихідців з Донбасу за принципом особистої відданості Януковичу. • У Верховній Раді сформовано коаліцію «Стабільність і реформи». • Конституційний Суд визнав неконституційними зміни до Конституції (2004) і відновив дію Конституцію 1996 р. • 2010 р. відбувся Податковий майдан — масові протести підприємців проти прийняття нового Податкового кодексу; до кодексу внесено зміни. • 2011–2012 рр. за звинуваченнями у зловживанні владою ув'язнено колишніх високопосадовців часів президентства В. Ющенка, зокрема экс-міністр внутрішніх справ В. Луценко, экс-прем'єр Ю. Тимошенко, що оцінюється як вибіркове правосуддя. • Рішеннями судів командир УПА Р. Шухевич та провідник ОУН-Б С. Бандера позбавлені звання Героя України.

	<ul style="list-style-type: none"> • Для отримання кредитування МВФ прийнято <i>пенсійну реформу</i>, яка збільшила вік жінок та страховий стаж для отримання пенсії; розміри пенсій високим посадовцям залишилися без змін. • 2011 р. заявлено проведення 21 реформи в різних сферах, але за три роки Янукович визнав провал більшості з них. • Заявив про несправедливість визнання голодомору 1932–1933 років геноцидом українського народу. • Змінив порядок вступу до вищих навчальних закладів, зокрема скасовано обов'язковість державної української мови під час написання ЗНО. • Скорочено Державну премію ім. Т. Шевченка
Зовнішня політика	<ul style="list-style-type: none"> • 2010 р. здійснив візит до штаб-квартири ЄС, де пріоритетами України визнано створення зони вільної торгівлі з Європою і запровадження безвізового режиму. • 2010 р. підписано Харківські угоди з РФ: продовжено перебування Чорноморського флоту РФ у Севастополі до 2042 р. в обмін на знижку на газ. • Відбулось зближення України з країнами Митного союзу (РФ, Білорусь і Казахстан). • 2011 р. підписано 13 двосторонніх українсько-китайських документів про співробітництво в різних сферах. • У листопаді 2013 р. Янукович відмовився підписати Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, що призвело до розгортання протестів Євромайдану
Результати президентства	Діяльність В. Януковича призвела до системної кризи України і масових народних протестів, відомих як Революція гідності (2013–2014)

Революція гідності

Поняття	Політичні та суспільні зміни в Україні, спричинені відходом політичного керівництва країни від законодавчо закріпленого курсу на євроінтеграцію та подальшою протидією цьому курсу (21 лютого 2013 – лютий 2014 р.)
Причини	<ul style="list-style-type: none"> • Надмірна концентрація влади в руках Президента В. Януковича та його «сім'ї». • Тотальна корупція. • Згорання демократичних прав і свобод. • Найнижчий із європейських держав індекс економічної свободи, наростання соціально-економічних проблем. • Критично низька довіра українців до владних установ. • Перетворення України на сателіта Російської Федерації.
Передумови	Відмова В. Януковича від підписання запланованої угоди про асоціацію з Євросоюзом 28–29 листопада 2013 р., підготовка якої тривала з 2007 р. — начебто в інтересах національної безпеки України

Хронологія головних подій

Початок мирного протесту. Євромайдан	<ul style="list-style-type: none">• 21 листопада 2013 р. Кабмін України призупинив процес підготовки до підписання Угоди про асоціацію з Європейським союзом.• У соціальних мережах поширилися заклики прийти на Майдан Незалежності в Києві, щоб висловити протест проти згортання європейського курсу України.• Акції протесту відбулись у Львові, Хмельницькому, Луцьку, Ужгороді, Харкові та Донецьку.• 24 листопада в Києві відбулись велика хода та мітинг на Майдані Незалежності за участі понад 100 тисяч громадян України.• 25–27 листопада пройшли перші страйки студентів.• 29 листопада на Євромайдані відбувся великий мітинг за участі лідерів опозиції — А. Яценюка, В. Кличка, О. Тягнибока; протестувальники вимагали дострокових парламентських виборів і відставки уряду М. Азарова
Революція гідності	<ul style="list-style-type: none">• У ніч з 29 на 30 листопада влада застосувала силу для розгону Київського майдану, побивши студентів.• 1 грудня у Всеукраїнському віче взяли участь 500 тис. протестувальників та європейські дипломати; було здійснено спробу штурму Адміністрації Президента.• Утворений Штаб національного спротиву, основною вимогою якого були відставка Кабміну та позачергові вибори президента.• 6 грудня Демократичний Альянс почав лежачий протест під Генпрокуратурою з вимогою звільнити хлопців, заарештованих за підозрою в організації масових заворушень у Києві 1 грудня.• 8 грудня 2013 р. у Києві відбувся «Марш мільйонів» — Народне Віче чисельністю понад мільйон учасників. Мітингарі оголосили про блокування Адміністрації Президента, будівлі Уряду та інших установ, а також знесли пам'ятник Леніну.• 10 грудня ввечері силовики розпочали атаки на блокпости та барикади Євромайдану в урядовому кварталі. Після зустрічі з спецпредставником ЄС Кетрін Ештон та помічником Держсекретаря США Вікторією Нуланд, Віктор Янукович заявив, що «влада діятиме виключно в рамках закону і ніколи не вживатиме сили проти мирних зібрань».• 11 грудня силовики спробували зачистити Майдан незалежності від протестувальників. Завдяки закликам у соцмережах, дзвонам Михайлівського Золотоверхого собору тисячі киян вийшли на Майдан; вранці ситуація стабілізувалась.• 15 грудня віче постановило звільнити політичних в'язнів та заборонити В. Януковичу підписувати договір про вступ України до Митного союзу.• 19 грудня Верховна Рада звільнила від кримінальної відповідальності учасників Євромайдану.• 22 грудня створено загальнонаціональну організацію Всеукраїнське об'єднання «Майдан» для координації дій.• Влада намагалась демонструвати підтримку свого курсу, організу-

	<p>вавши «антимайдани» — проплачені мітинги під прапорами Партії регіонів. Також влада залучала <i>тітушок</i> — молодих людей спортивної зовнішності, які провокували насильство або «зачищували» громадянські акції, нападаючи на активістів.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 11 січня 2014 р., попри перешкоди влади, в Харкові відбувся всеукраїнський форум Євромайданів
Силове протистояння	<ul style="list-style-type: none"> • Поштовхом до силового протистояння стало ухвалення Верховною Радою <i>репресивних законів 16 січня 2014 р.</i>, які надавали органам державної влади більшу свободу дій у сфері покарання учасників акцій протесту і мали на меті криміналізувати опозицію та громадянське суспільство. Зокрема, забороняли рух у колонах більше п'яти автомобілів, встановлення наметів, носіння шоломів, допомогу протестувальникам, поширення інформації про силові структури тощо. • 19 січня 2014 р., після чергового віче на Майдані, на вулиці Грушевського в Києві відбулись зіткнення протестувальників, що намагалися пройти до будівлі Верховної Ради, та силовиків. З обох сторін у хід пішли спецзасоби, поранено близько 100 осіб. В. Кличко домовився з Президентом В. Януковичем про організацію «круглого столу» влади й опозиції. • 21 січня біля стадіону «Динамо» ім. В. Лобановського вирости барикади. По учасникам акції та журналістам стріляв снайпер. Відбувся перший раунд переговорів опозиції з Януковичем. Безрезультатний. • 22 січня ситуація загострилась, до Києва стягнули війська. Від куль снайпера загинули протестувальники Сергій Нігоян і Михайло Жизневський. У лісосмузі в Бориспільському районі Київської області знайдено тіло Юрія Вербицького. Бійці спецзагону міліції на морозі роздягли Михайла Гаврилюка до шкарпеток і оголеного піддавали тортурам та проводили з ним знущальну фотосесію. • 23 січня протестувальники захопили ОДА у Львові, Івано-Франківську, Рівному; у Запоріжжі десятитисячний мпротестний мітинг під ОДА був жорстко розігнаний правоохоронцями і тітушками. • 25 січня в Києві відбулась Всеукраїнська конференція Євромайданів
Перші успіхи Євромайдану	<ul style="list-style-type: none"> • 28 січня прем'єр-міністр М. Азаров подав у відставку. Верховна Рада скасувала дев'ять з одинадцяти репресивних законів від 16 січня, а наступного дня оголосила амністію для «мирних мітингарів» за умови звільнення адміністративних приміщень. • 1 лютого опозиція та представники влади обговорили українську ситуацію на щорічній конференції з безпеки в Мюнхені, де Європа та США обіцяли підтримати українців. • 16 лютого адміністративні будинки звільнено, хоча продовжено їхнє зовнішнє блокування. Активісти розблокували кілька облдержадміністрацій. Штаб опору, Рада Майдану вимагають закриття близько 2000 кримінальних справ проти учасників протестів, остаточно реабілітацію 236 раніше заарештованих

<p>Пік Революції Гідності</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 18 лютого був запланований «Мирний наступ» — багатотисячна хода протестувальників до Верховної Ради України, але демонстрантів зупинили міліція та бійці спецпідрозділу «Беркут»; застосовано спецзасоби і бронетехніку. У Львові, Івано-Франківську, Тернополі відбулися штурми ОДА, відділів МВС, управлінь СБУ. • 19–20 лютого тривав активний штурм Майдану, СБУ заявила про проведення «антитерористичної операції». З усіх боків на Майдан Незалежності розпочався наступ силовиків, був підпалений Будинок профспілок, де в той час перебували поранені. Вдалося врятувати приблизно тридцять-сорок людей, ще стільки ж вважаються загиблими. За різними даними, загинуло від 70 до 100 українців — <i>Небесна сотня</i>. • 21 лютого на переговорах європейських міністрів та опозиції з Януковичем досягнуто домовленість: дострокові вибори Президента не пізніше грудня 2014 р., відновлення дії Конституції 2004 р., новий коаліційний уряд, розслідування випадків застосування насильства під наглядом Ради Європи. • Верховна Рада прийняла рішення про заборону «антитерористичної операції»
<p>Повалення режиму В. Януковича</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 21 лютого Верховна Рада відновила дію Конституції 2004 р. і відправила у відставку в.о. обов'язки міністра внутрішніх справ В. Захарченка. • У ніч з 21 на 22 лютого В. Янукович утік до Харкова, де мав відбутися з'їзд сепаратистів. Завдяки масовій демонстрації харків'ян 22 лютого з'їзд зірвано. За кілька днів В. Янукович з'явився у Росії. • 22 лютого у відставку подав Голова Верховної Ради В. Рибак, новим головою обрано О. Турчинова. Верховна Рада 328-ма голосами усунула В. Януковича з посади Президента через самосування від виконання своїх обов'язків. Позачергові вибори Президента України призначені на 25 травня 2014 року. Окремою постановою звільнено Ю. Тимошенко. • 23 лютого в Україні тривав день жалоби за загиблими під час збройних протистоянь у Києві. Фракція Партії регіонів у Верховній Раді оприлюднила звернення, де відповідальність за ситуацію в Україні поклала на Президента В. Януковича
<p>Значення Революції Гідності</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Українці продемонстрували, що вищими цінностями є права людини і демократія. • Ціною відстоювання цих ідей стала загибель Небесної Сотні. • Україна заявила про необхідність і готовність до кардинальних реформ, що мають покінчити з радянським минулим. • В Україні сформувалось повноцінне громадянське суспільство, готове брати на себе відповідальність за події в країні. • Наступним випробуванням для України стала анексія Криму Російською Федерацією та війна на Сході

Стан господарства після розпаду СРСР

Фактори впливу	<ul style="list-style-type: none"> • Більшість українських підприємств підпорядковані центру, 72 % господарських зв'язків замикалися на Росії. • Відсутні різні форми власності та їх ефективний захист. • Екстенсивний розвиток, диспропорційність, застарілість матеріально-технічної бази, високий рівень мілітаризації економіки. • Залежність від енергоносіїв
Головні завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Реформувати економіку на ринкових принципах: роздержавлення, приватизація, рівноправність різних форм власності. • Структурна перебудова промисловості на основі ресурсозбереження, переорієнтація з важкої промисловості на громадське споживання. • Економічна кооперація всередині України та з іноземними державами
Основні труднощі	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність чіткої економічної програми. • Нерішучість, повільність, непослідовність у проведенні нагальних економічних реформ. • Політична нестабільність, часта зміна урядів. • Відсутність правової бази для розвитку ринкової економіки

Економічна криза початку 1990-х років

Уряди	<ul style="list-style-type: none"> • Квітень 1991 – жовтень 1992 р. — В. Фокін. • Жовтень 1992 – вересень 1993 р. — Л. Кучма. • Вересень 1993 – червень 1994 р. — виконуючий обов'язки Ю. Звягільський
Загальні риси	<ul style="list-style-type: none"> • Розпочалося роздержавлення економіки: прийняті закони «Про власність», «Про приватизацію майна державних підприємств» тощо. • За 1991–1994 рр. національний дохід скоротився на 56 %, почалася стагнація (застій) економіки. • Улітку 1994 р. тіньовий сектор економіки зріс до 60 %. • Уряд фактично відмовився від проведення ринкових реформ, віддаючи перевагу політичній боротьбі
Фінансова сфера	<ul style="list-style-type: none"> • Сформовано банківську систему. • У січні 1992 р. введено купони багаторазового використання — прообраз національної валюти. • З осені 1992 р. інфляція перевищила 50 % і перетворилася на <i>гіперінфляцію</i>; у 1993 р. вона була найбільшою в світі — 10200 %. • Дефіцит держбюджету. • Підприємства і підприємці масово ухилялися від сплати податків через їхню надмірну кількість
Промисловість	<ul style="list-style-type: none"> • Знято державний контроль за ціноутворенням, що мало наслідком стрімке зростання цін. • Збережено підприємства-монополісти, їх пільгове кредитування та дотування з державного бюджету. • Вполовину скорочено виробництво товарів народного споживання. • Масова зупинка підприємств, зростання боргів із зарплати і соціальних виплат

Сільське господарство	<ul style="list-style-type: none"> • Прийнято закони «Про селянське (фермерське) господарство», «Про форми власності на землю». • 1992 р. розпочався розділ майна колгоспів за паями, колгоспи перетворилися на сільгоспідприємства (акціонерні товариства, кооперативи, селянські союзи тощо). • Відсутність ефективної системи кредитування та дотацій призвела до зубожіння селянських господарств
Енергетика	<ul style="list-style-type: none"> • Скорочено поставки енергоносіїв з Росії. • Відбувся перехід до ринкових цін
Соціальна сфера	<ul style="list-style-type: none"> • Безробіття. • Зубожіння населення, скорочення його купівельної спроможності. • Знецінилася зарплата; її середній рівень становив 25 доларів на місяць

Економічний розвиток 1994–2004 рр.

Уряди	<ul style="list-style-type: none"> • Червень 1994 – березень 1995 р. — В. Масол. • Березень 1995 – травень 1996 р. — В. Марчук. • Травень 1996 – липень 1997 р. — В. Лазаренко. • Липень 1997 – грудень 1999 р. — В. Пустовойтенко. • Грудень 1999 – квітень 2001 р. — В. Ющенко. • Квітень 2001 – листопад 2002 р. — А. Кінах. • Листопад 2002 – грудень 2004 р. — В. Янукович
Загальні риси	<ul style="list-style-type: none"> • Надання Україні позик МВФ. • Непривабливий інвестиційний клімат, корумпованість чиновників, нестабільність законодавства у сфері підприємництва. • Недиверсифіковані джерела енергопостачання, як наслідок — залежність від Росії. • Від 2000 р. — зростання виробництва: середньорічні темпи зростання у 2002–2003 рр. — 7,2 %. • «Тінізація» та криміналізація економіки
Фінансова сфера	<ul style="list-style-type: none"> • Подолано кризу неплатежів зарплат, пенсій, стипендій. • Знижено інфляцію. • У вересні 1996 р. впроваджено національну валюту гривну, обмінний курс до долара — 1,75–1,9. • Сформувався олігархічний капітал у вигляді фінансово-промислових груп, що утворили політико-економічні клани. клани використовують економічні ресурси для розширення політичної влади, а політичну владу — для подальшого посилення економічної могутності. Найбільшими ФПГ стали СКМ (Р. Ахметов), ІСД (С. Тарута), «Інтертайп» (В. Пінчук), «Приват» (І. Коломойський)
Промисловість	<ul style="list-style-type: none"> • Надвисока частка підприємств паливно-енергетичного комплексу та металургії — майже 60 %. • Скоротилась частка сучасних, наукомістких, конкурентоспроможних виробництв.

Промисловість	<ul style="list-style-type: none"> • Масова приватизація: кожен громадянин України отримав ваучер на суму 1 млн карбованців, який можна було вкладати у трастові фонди; продаж ваучерів заборонений. Проте ринкова ціна ваучера у 1995 р. становила 10–15 доларів. • Приватизація часто проходила за наднизьку ціну, без аукціонів. • Недостатній рівень іноземних інвестицій
Сільське господарство	<ul style="list-style-type: none"> • Селяни набули право отримати земельний пай та вільно ним розпоряджатись. Переважна більшість селян повертала паї колгоспам, незначна частина зайнялася індивідуальним сільськогосподарським виробництвом. • Членам колгоспів — тим, хто працює, і пенсіонерам — надавали право вільного виходу з колгоспів та створення господарських товариств і сільськогосподарських кооперативів на основі приватної власності. • Завершено приватизацію присадибних ділянок. • Відсутній ринок землі
Соціальна сфера	<ul style="list-style-type: none"> • Підвищено зарплати, стипендії та пенсії. • Зріс життєвий рівень населення. • Зберігся значний — у кілька десятків разів — розрив у доходах бідних і багатих громадян

**Україна у світовій економічній кризі
2008–2009 рр.**

Передумови та причини кризи	<ul style="list-style-type: none"> • Надмірне використання населенням споживчих кредитів банків для придбання товарів імпортного асортименту та житла. • Відсутність ефективного контролю за зовнішніми позиками українських підприємців. • Перевага інвестицій у торгівлю над інвестиціями у виробництво. • Висока залежність економіки від зовнішніх ринків
Поштовх до кризи	Інформація про зниження надійності вкладів у Промінвестбанку, що потягнуло різкий відтік вкладів з банків, після чого Нацбанк обмежив дострокові зняття депозитів і видачу кредитів
Прояви кризи	<ul style="list-style-type: none"> • Різке скорочення виробництва, на 35,6 % зменшився ВВП. • Зросла тіньова економіка — до 36 % ВВП. • Рейдерські (недружні, з порушенням закону) захоплення банків і підприємств. • Дефіцит долару і панічне підвищення курсу. • Наростання затримок з виплатою зарплати, застосування вимушених відпусток та скорочення робочого дня, зростання безробіття. • Відновлення високої інфляції: у 2008 р. ціни зросли на 22,3 %, у 2009 р. — на 18,8 %. • Зросли дефіцит держбюджету та зовнішній борг України
Висновки	<ul style="list-style-type: none"> • Галузі, орієнтовані на експорт, виявились найбільш вразливими до кризи. • Стійкішими є сектори економіки, орієнтовані на внутрішнє споживання

Розвиток соціальної сфери в Україні

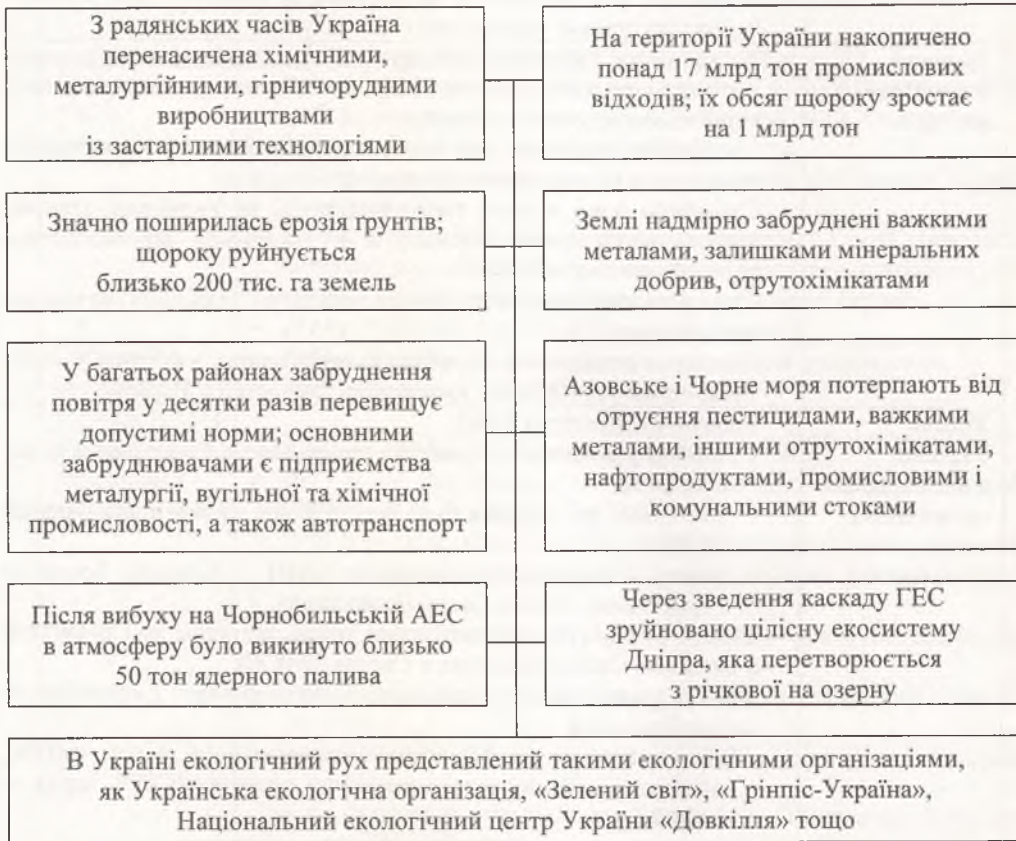
Основні процеси	<ul style="list-style-type: none"> • Поглибилося соціальне розшарування: 10 % населення України володіють 40 % доходів, 75 % цих доходів мають кримінальне походження. • Зросли безробіття і незареєстрована зайнятість, заробітчанство. • Повільно формується середній клас — гарант стабільності в суспільстві
Проблеми	<ul style="list-style-type: none"> • Від 1993 р. триває <i>депопуляція</i> — зменшення чисельності населення країни, скоротилась очікувана тривалість життя. • Старіння населення (загальносвітова тенденція). • Безробіття — явне і приховане, коли працівник зайнятий кілька днів на тиждень. • Заробітчанство: постійна або сезонна робота за кордоном (Росія, Польща, Чехія, Італія, Португалія, Велика Британія тощо); особливо поширене в Західній Україні. • Невідповідність заробітної плати потребам населення: у собівартості продукції частка витрат на зарплату становить близько 11 %, тоді як у провідних країнах Європейського Союзу — 30–35 %. • Низький рівень медичного обслуговування, комунальних послуг тощо. • Невирішена житлова проблема. • Зросла кількість маргіналів (бомжів)

Національна політика України

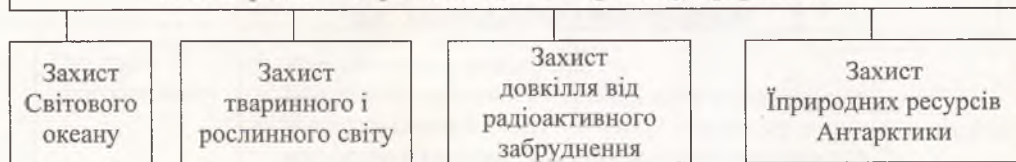
Загальні засади	<ul style="list-style-type: none"> • За етнічним складом населення Україна належить до числа поліетнічних (багатонаціональних) країн. • Конституція України вказує, що держава сприяє розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України (ст. 11). • Національним меншинам гарантують права: <ul style="list-style-type: none"> ○ на національно-культурну автономію; ○ на використання національної символіки, відзначення свят, сповідання своєї релігії; ○ на здобуття освіти рідною мовою
Найбільші національні меншини	<ul style="list-style-type: none"> • В Україні проживає 134 різних етнічних груп, що визначають себе як громадяни України і становлять 22 % населення. З них більшість становлять етнічні українці, росіяни, білоруси, молдавани, кримські татари і болгари. • У складі населення Автономної Республіки Крим кримські татари становлять понад 12 %. У зв'язку з російською окупацією Криму доля народу викликає занепокоєння української влади та міжнародної спільноти. • Роми (цигани) нараховують близько 200 тис. осіб, мало інтегровані в суспільство, мають найнижчий рівень освіти та найвищий рівень безробіття — до 90 % — порівняно з іншими національними меншинами.

Найбільші національні меншини	<ul style="list-style-type: none"> • Внаслідок міграційних процесів в Україні зростає кількість вірмен, азербайджанців, корейців, арабів, вихідців з Індії, Пакистану, країн Південно-Східної Азії. • Актуальною залишається проблема нелегальної міграції: за різними даними, в Україні мешкає від 100 тисяч до 6 млн нелегалів, здебільшого вихідців з країн Азії та Африки
-------------------------------	---

Екологічні проблеми України



Міжнародне співробітництво України у сфері екології



Зовнішньополітична діяльність України

<p>Основні засади</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність територіальних претензій. • Вирішення міждержавних суперечностей лише політичними засобами. • Скорочення всіх видів збройних сил і озброєнь; без'ядерний статус України. • Принципи рівноправності, взаємоповаги, взаємовигоди, невтручання у внутрішні справи тощо
<p>Завдання зовнішньої політики</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Зміна іміджу України на міжнародній арені, лібералізація режиму перетину кордонів для українців, посилення правового захисту українських трудових мігрантів. • Блокування кордонів для терористичних загроз і злочинності, завершення облаштування державного кордону. • Створення зони вільної торгівлі між ЄС та Україною, впровадження європейських стандартів в українське законодавство, співробітництво з НАТО. • Сприяння зовнішньоекономічним контактам, сприяння іноземним інвестиціям. • Сприяння поширенню українських культурних здобутків у світі, повернення українських культурних цінностей в Україну
<p>Участь України в міжнародних організаціях</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Робота у структурах ООН: <ul style="list-style-type: none"> ○ 1997 р. українець Г. Удовенко головував на Генеральній асамблеї ООН; ○ 2000–2001 рр. Україна була непостійним членом Ради Безпеки ООН; ○ участь у миротворчих операціях ООН у Хорватії, Боснії та Герцеговині, Лівані, Сьера-Леоне тощо. • 1992 р. ратифікувала Гельсінкські угоди, вступила до Організації з Безпеки і Співробітництва в Європі (ОБСЄ). • 1992 р. взяла участь у заснуванні Чорноморського Економічного співробітництва. • 1992 р. вступила до Міжнародного валютного фонду (МВФ), Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР, зараз — Світовий банк. • 1995 р. вступила до Ради Європи. • 1996 р. стала співзасновницею ГУАМ (об'єднання Грузії, України, Азербайджану, Молдови) з метою створення євразійського транспортногo коридору

Співпраця з міжнародними організаціями

НАТО	<ul style="list-style-type: none"> • 1994 р. почалася співпраця за програмою «Партнерство заради миру». • 1999 р. підписана Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО. • 1995 р. НАТО надавало технічну та матеріальну допомогу Харкову під час техногенної катастрофи на Діканівських очисних спорудах, у 1998 та 2001 рр. — у подоланні наслідків повеней у Закарпатті. • 2002 р. Україна заявила про намір вступу до НАТО
Євросоюз (ЄС)	<ul style="list-style-type: none"> • 1994 р. підписано угоду про партнерство і співробітництво з ЄС. • 1999 р. затверджено стратегію співробітництва ЄС та України. • 2003 р. набула статус країни-сусіда ЄС. • 2005 р. розроблено «дорожню карту» — план просування України до вступу в ЄС. • 2009 р. Україна визнана «східним партнером ЄС». «Східне партнерство» передбачає спрощення візового режиму, створення зони вільної торгівлі, співпрацю у сфері енергетичної безпеки. • 2014 р. Україна стала асоційованим членом ЄС
Світова організація торгівлі (СОТ)	<ul style="list-style-type: none"> • 2005 р. Україну визнано країною з ринковою економікою. • 2008 р. вступила до СОТ
Співдружність незалежних держав (СНД)	<ul style="list-style-type: none"> • 8 грудня 1991 р. взяла участь у заснуванні СНД. • 1993 р. — асоційоване членство в Економічному Союзі країн СНД. • 1995 р. — військово-технічне співробітництво в межах Алматинської угоди про створення Об'єднаної системи протиповітряної оборони. • 2003 р. — угода про формування Єдиного економічного простору (ЄЕП). • Україна зацікавлена передусім у розвитку економічного співробітництва: <ul style="list-style-type: none"> ○ відмовилася підписати Статут СНД, який звужував її суверенітет; ○ не підписала документ про створення Об'єднаних Збройних сил СНД; ○ є противником створення наднаціональних структур

Без'ядерний статус України

Причини проголошення	<ul style="list-style-type: none"> • Чорнобильська катастрофа. • Відсутність єдності української еліти в ядерному питанні. • Жорстка позиція США: на пострадянському просторі лише Росія має право на ядерну зброю як правонаступниця СРСР. • Загроза холодної війни між Києвом та Вашингтоном. • Тиск Москви, яка прагнула ізолювати Україну на міжнародній арені
----------------------	---

Тристороння Будапештська угода Росії, США, України (1994)	<ul style="list-style-type: none"> • Росія та США гарантують Україні безпеку. • Україна підтверджує, що приєднається до Договору про непоширення ядерної зброї
Результати	<ul style="list-style-type: none"> • Росія стала єдиною пострадянською ядерною державою та підтвердила свій статус учасниці міжнародного ядерного клубу. • США нейтралізували стратегічну загрозу своїй національній безпеці, скоротивши витрати на оборону. • Україна втратила ядерний потенціал (близько 2 тис. одиниць ядерної зброї), але так і не отримала компенсацій за роззброєння

Взаємини України з сусідніми державами

Російська Федерація (РФ)	<ul style="list-style-type: none"> • 1997 р. укладено <i>Договір про дружбу і співробітництво</i> з РФ: <ul style="list-style-type: none"> ◦ Росія визнає незалежність України; ◦ Чорноморський флот РФ перебуватиме в Криму на правах оренди до 2017 р. • 2003 р. — конфлікт через будівництво РФ дамби до українського о. Тузла у Керченській протоці. • 2010 р. підписано Харківські угоди президентів України В. Януковича та Росії Д. Медведева: <ul style="list-style-type: none"> ◦ Росія зменшує ціну на газ для України на 30 %; ◦ Україна продовжує строк перебування Чорноморського флоту РФ у Криму на 25 років — до 2042 р. — з правом продовження ще на 5 років; ◦ знижка в ціні на газ є часткою оплати за оренду чорноморських баз України. • Як інструмент впливу на Україну РФ періодично застосовувала газові та торговельні війни. • 2014 р. — анексія Криму та військове вторгнення РФ на Сході України
Білорусь	<ul style="list-style-type: none"> • 1995 р. — Договір про дружбу, добросусідство і співробітництво. • Один з найбільших торгових партнерів України. • Співпраця у сфері транспортних послуг, машинобудування, переробній промисловості, військово-технічній сфері
Молдова	<ul style="list-style-type: none"> • 2001 р. — Договір про кордони: Україна передала Молдові частину території Подунав'я. • Україна — посередник у розв'язанні Придністровського конфлікту між Республікою Молдова та самопроголошеною Придністровською республікою
Польща	<ul style="list-style-type: none"> • Першою визнала незалежність України. • 1992 р. — Договір про добросусідство, дружні відносини і співробітництво. • Стратегічний партнер України, підтримує Україну в її інтеграції до ЄС та НАТО. • Побудовано спільний нафтопровід «Одеса-Броди-Гданськ». • Участь у єврорегіонах «Карпати», «Буг» (разом з Угорщиною та Словаччиною)

Угорщина	<ul style="list-style-type: none"> • 1991 р. — Договір про добросусідство і співробітництво. • Активні торговельні зв'язки (імпорт — ліки, промислове обладнання; експорт — металургійна продукція). • Воєнне співробітництво. • Спільне протипаводкове облаштування басейну р. Тиса
Словаччина	<ul style="list-style-type: none"> • 1993 р. — Договір про добросусідство, дружні відносини і співробітництво. • Співпраця в транзитних поставках російських нафти і газу до Європи. • Участь у будівництві українських підприємств
Румунія	<ul style="list-style-type: none"> • Початок 1990-х років — територіальні претензії Румунії щодо Північної Буковини, Бессарабії, о. Зміїний. • 1997 р. — Договір про відносини добросусідства і співробітництва. • 2009 р. — Міжнародний суд у Гаазі розв'язав румуно-українську суперечку щодо делімітації (розмежування) континентального шельфу: <ul style="list-style-type: none"> ○ Зміїний є островом і невід'ємною часткою України; ○ Україна отримала зону Чорного моря, удвічі більшу за зону Румунії; ○ розподіл спірної зони: 25 % отримала Україна, 75 % — Румунія

Газові конфлікти з Росією

Мета Росії	Наслідки
<ul style="list-style-type: none"> • Заволодіти газотранспортною системою та газосховищам України. • Підпорядкувати українські металургійні підприємства. • Переконати Європу, що для досягнення стабільності у газовій сфері потрібні російські газопроводи і збереження лідерства Росії як поставника енергоресурсів. • Підірвати ідею євроінтеграції в Україні 	<ul style="list-style-type: none"> • Удар по авторитету Росії як надійного газового постачальника. • Поява альтернативних проектів постачання газу до Європи

Роки	Зміст конфлікту	Результати конфлікту
2005–2006	<ul style="list-style-type: none"> • У відповідь на відмову України сплачувати ринкову ціну за газ Росія припинила постачання газу до України. • Газпром Росії звинуватив Україну в несанкціонованому відборі газу з газотранспортної системи 	<ul style="list-style-type: none"> • Припинилась бартерна торгівля газом (транзит газу до Європи в обмін на постачання газу). • Збереглись пільгові ціни на газ для України (95 доларів за 1000 куб. м проти 250 доларів середньоевропейської ціни). • Посередником у торгівлі газом стала компанія РосУкрЕнерго

Роки	Зміст конфлікту	Результати конфлікту
2008–2009	<ul style="list-style-type: none"> 1 січня 2009 р. російський Газпром зменшив, а 7 січня повністю припинив поставки газу в Україну. Головна вимога — сплата боргів за листопад – грудень 2008 р. Газотранспортна система України працювала в реверсному (зворотному) режимі, щоби забезпечити газом мешканців Сходу і Півдня 	<ul style="list-style-type: none"> Компанію-посередника РосУкр-Енерго ліквідовано. Середньорічну ціну на газ для України наближено до середньоєвропейської. Закріплено монополію Росії на постачання природного газу до України. 2010 р. Харківські угоди зменшили ціну на газ на 30% в обмін на продовження оренди Севастополя Росією до 2042 р.
2013–2014	<ul style="list-style-type: none"> У квітні 2014 р. Газпром Росії підвищив ціну на газ майже вдвічі та вимагав від України сплатити борги за підвищеною вартістю. Єврокомісія гарантувала Україні фінансову підтримку в разі порушення Росією ціни та реверсні поставки газу з країн ЄС. Україна звернулась до Стокгольмського арбітражу з вимогою перегляду завищеної ціни 	31 жовтня 2014 р. підписано тимчасову тристоронню угоду Росії, України та Єврокомісії про відновлення газових поставок до України і безперервний транзит до Європи до 31 березня 2015 р.
Наслідки	<ul style="list-style-type: none"> Удар по авторитету Росії як надійного газового постачальника. Поява альтернативних проєктів постачання газу до Європи 	

Торгівельні війни Росії з Україною

Поняття торгівельної війни	Створення ситуації економічного тиску на опонента, у якому беруть участь дві й більше країн, з метою захоплення ринків, захисту національного товаровиробника або з політичних мотивів. Здійснюється за допомогою митних, економічних, інформаційних, тарифних санкцій, квот на ввіз тощо
Мета Росії	<ul style="list-style-type: none"> Попередити підписання Україною договору про асоціацію з ЄС. Примусити Україну до вступу до Митного союзу та Єдиного економічного простору. Політично послабити прибічників євроінтеграції. Забезпечити перемогу проросійського кандидата на президентських виборах в Україні. Приєднати Україну до Росії
Головні етапи	<ul style="list-style-type: none"> 2006, 2012 рр. — «Сирні війни»: блокування імпорту українських сирів, що призвело до банкрутства кількох заводів. 2012 р. — обмеження імпорту м'ясної продукції. 2013 р. — «Шоколадна війна» — заборона імпорту продукції фабрики «Рошен»; призупинено відвантаження металопрокатної продукції, ускладнено процедуру митного контролю та оформлення товарів

Наслідки	<ul style="list-style-type: none"> • Втрати української сторони — близько 100 млн доларів. • Українські виробники активізували переорієнтацію на західноєвропейські ринки. • Політичної мети Росія не досягла
----------	--

Анексія Криму

Поняття анексії	Насильницьке приєднання державою всієї або частини території іншої держави в односторонньому порядку
Поняття анексії Криму	<ul style="list-style-type: none"> • Військова агресія Росії, що завершилась протиправним відторгненням Кримської автономної республіки та Севастополя від України і приєднанням цих територій до Російської Федерації в березні 2014 р. • Анексією Росія порушила серію міжнародних договорів, у тому числі — Будапештський меморандум (1994) про гарантії безпеки України, Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Росією (1997) тощо
Передумови анексії	<ul style="list-style-type: none"> • Проросійська позиція кримських державних установ — Верховної Ради і Ради Міністрів. • Створення загонів самооборони Криму з січня 2014 р., нарощування антиукраїнської пропаганди на півострові. • Діяльність загальнокримського руху «СТОПМайдан». • 4 лютого 2014 р. парламент Криму заявив про намір внести зміни до конституції АРК та провести референдум про статус півострова. Зміни мали розширити повноваження органів влади АРК аж до відокремлення від України
Причини анексії	<ul style="list-style-type: none"> • Намагання Росії зміцнити свої позиції у Східній Європі. • Севастопольська військово-морська база є важливим об'єктом для переведення військових сил у зону Середземномор'я; це єдина база в Чорному морі, не підконтрольна НАТО. • Недопущення в Україні радикальних політико-економічних змін, розбудови демократичної моделі суспільства і держави, збереження російського впливу. • Окупація Криму не дасть Україні можливості приєнатись до НАТО. • Матеріальні вигоди від окупації: експлуатація портів, розробка родовищ нафти і газу, економія на оплаті оренди військово-морської бази в Севастополі тощо. • Особисті амбіції президента Росії В. Путіна увійти в історію як «збирач Російської імперії»
Основні події	<ul style="list-style-type: none"> • З 20 лютого 2014 р. війська Росії без розпізнавальних знаків (так звані «зелені чоловічки») почали окупацію Криму. • У ніч на 27 лютого 2014 р. озброєні бойовики захопили приміщення кримського парламенту, над урядовими установами Криму були вивішені російські прапори. • 1 березні 2014 р. самопроголошений «голова Ради Міністрів» автономії С. Аксьонов звернувся до президента Росії В. Путіна з проханням забезпечити «мир і спокій» на півострові. Держдума Росії дала дозвіл на введення військ на територію України, які захоплювали військові та навігаційні об'єкти і блокували українські військові частини Криму.

Основні події	<ul style="list-style-type: none"> • 11 березня 2014 р. Верховна Рада АРК прийняла Декларацію незалежності АРК та міста Севастополя, за якою Крим проголошувався суверенною державою, що має право звернутись до Росії з проханням про включення до складу федерації. • 16 березня 2014 р. у Криму відбувся незаконний референдум про статус півострова; за його результатами, майже 97% учасників начебто проголосували за «возз'єднання Криму з Росією на правах суб'єкта Російської Федерації». • 18 березня 2014 р. на підставі його сфальсифікованих результатів Росія включила Крим до свого складу, а 21 березня це рішення набуло чинності
Наслідки для Криму	<ul style="list-style-type: none"> • Скорочення обсягу демократичних прав і свобод у Криму: цензура, обмеження свободи слова і ЗМІ, залякування інакодумців, закриття громадських організацій тощо. • Мешканців Криму автоматично перевели в російське громадянство. • З курортного центру Крим перетворюється на військову базу Росії. • Економічні проблеми внаслідок міжнародних санкцій: банки і відомі бренди зачинили представництва в Криму, аеропорти півострова виконують лише чартерні та бізнес-авіарейси. • З півострова виїхало близько 10 тисяч осіб, переважно кримські татари. Меджліс кримськотатарського народу не визнав російської окупації, його лідерам — М. Джемілеву та Р. Чубарову — заборонили в'їзд на півострів. • Викрадено десятки кримськотатарських активістів, частину з яких знайдено вбитими
Наслідки для України	<ul style="list-style-type: none"> • Втрата чорноморських газових родовищ. • Націоналізація Росією українських державних і приватних підприємств. • Втрата морських портів. • Матеріальні втрати Україна оцінила в 1 трлн грн. • Україна вважає Крим тимчасово окупованою територією
Наслідки для Росії	<ul style="list-style-type: none"> • Анексію Криму не визнано ООН, Парламентською асамблеєю Ради Європи (ПАРЄ), Парламентською асамблеєю Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) тощо. Міжнародні організації визнали дії Росії неспровокованою військовою агресією. • Призупинено членство Росії у Великій Вісімці — міжнародному клубі провідних світових країн. • Євросоюз, США та інші країни розгорнули економічні санкції проти Росії: замороження активів чиновників, згортання бізнесу іноземних компаній в Росії, припинення або обмеження співпраці у нафтовій, газовій, війсьній галузях тощо. • Україна звернулася до Гаазького міжнародного суду та Європейського суду з прав людини з позовами про компенсацію вартості майна України та приватних власників у Криму, про відновлення порушених прав українських громадян

Вибори Президента України 2014 р.

Особливості виборів	<ul style="list-style-type: none"> Позачергові вибори, призначені у зв'язку з усуненням В. Януковича з посади Президента 22 лютого 2014 р. Відбулись 25 травня 2014 р. замість березня 2015 р.
Проблеми підготовки і проведення виборів	<ul style="list-style-type: none"> Мешканці Автономної Республіки Крим і Севастополя могли проголосувати в інших регіонах України через російську окупацію. На Донбасі понад половина дільниць не працювали через терористичну загрозу з боку самопроголошених так званих ДНР та ЛНР
Кандидати в Президенти	На вибори зареєструвався 21 кандидат; двоє зняли свою кандидатуру у визначений законом строк
Результати виборів	Президентом України став Петро Порошенко, який набрав 54,7 % голосів і переміг у першому турі. Найближчі конкуренти — Юлія Тимошенко (12,8 %), Олег Ляшко (8,3 %), Анатолій Гриценко (5,5 %)
 <p>Петро Порошенко, п'ятий Президент України</p>	<p>Народився 1965 р. на Одещині. Закінчив Київський університет за спеціальністю «міжнародні економічні відносини». На початку 1990-х років займався підприємництвом. 1998 р. став народним депутатом; працював Секретарем Ради безпеки й оборони України, головою Ради Нацбанку, міністром закордонних справ, міністром економічного розвитку й торгівлі. Власник групи «Roshen», «5-го каналу» ТБ та деяких інших підприємств</p>

Асоціація з ЄС

Поняття Угоди про Асоціацію	<ul style="list-style-type: none"> Угода про Асоціацію України з Європейським Союзом, що замінює угоду про партнерство і співробітництво. 21 березня 2014 р. підписано політичну частину, 27 червня 2014 р. — економічну частину Асоціації
Загальні принципи	Угода зобов'язує обидві сторони сприяти впровадженню європейських правил та стандартів життя в Україні: демократичних принципів, прав і свобод людини, верховенства права
Юстиція, свобода і безпека	<ul style="list-style-type: none"> Впровадження безвізового режиму з країнами ЄС. Реформа судової системи, яка має стати незалежною та неупередженою. Забезпечення належного рівня захисту персональних даних відповідно до європейських стандартів. Співпраця в галузі боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, незаконним обігом наркотиків, організованою злочинністю. Антикорупційні зміни в управлінні фінансами і формуванні держбюджету

Захист прав споживачів	<ul style="list-style-type: none"> • Вводяться європейські стандарти контролю якості продукції. • Ліквідуються мита на імпорт, українці отримують доступ до дешевих європейських товарів. • Українські виробники відповідають за безпечність своєї продукції. • Спрощується захист прав українського споживача від недобросовісного виробника
Переваги для бізнесу	<ul style="list-style-type: none"> • Скасовуються державні стандарти та технічні умови виробництва. • Безпечна продукція не підлігає сертифікації. • Українські товари отримують безмитний вихід на європейський ринок товарів і послуг, що дасть можливість заробляти понад 380 млн євро щороку. • Підвищено захист інтелектуальної власності
Соціальна політика. Освіта	<ul style="list-style-type: none"> • Підвищення безпеки й стандартів праці. • Заборона скорочувати жінкам зарплату порівняно з чоловіками. • Впровадження новітніх досягнень науки. • Сучасні демократичні форми управління освітніми закладами із залученням студентства. • Співробітництво між вищими навчальними закладами
Екологія	<ul style="list-style-type: none"> • Вводяться нові стандарти якості води й повітря. • Зміна системи контролю навколишнього середовища. • Протягом 4–5 років українські підприємства мають стати безпечнішими
Наука і технології	<ul style="list-style-type: none"> • Спільна робота над створенням європейської навігаційної системи. • Використання ЄС українських технологій ракетобудування. • Розвиток 3G-інтернету
Методи контролю	<ul style="list-style-type: none"> • Головним контролером є Єврокомісія, якій звітує Кабінет Міністрів України. • Місії Єврокомісії періодично перевіряють виконання Україною планів щодо впровадження умов Асоціації, зустрічаються з представниками владних органів, громадських організацій та бізнесу

Війна на Сході України

Поняття	Збройний конфлікт на частині території Донецької та Луганської областей
Сторони протистояння	<ul style="list-style-type: none"> • Українські правоохоронці та Збройні сили України. • Незаконні збройні формування і регулярні військові частини Росії
Передумови	<ul style="list-style-type: none"> • Інформаційна антиукраїнська політика, яку РФ проводила, в тому числі в Україні, з 2000-х років. • Експортна блокада України, що тривала від літа 2013 р. • Підтримка сепаратистських сил з боку проросійських кіл українських політиків. • За словами репортера А. Бабченка, це перша війна, «розв'язана на абсолютно порожньому місці винятково пропагандою»
Причини	Прагнення РФ відновити територію СРСР під гаслом відновлення «Русского мира»